

ных разработок. При помощи новейших информационных технологий, научных разработок инновационная коммуникация способствует практически моментальному обмену информацией, интерактивному обучению. Значительная роль здесь отводится технологиям web 2.0 и web 3.0. Как следствие – существование диджитал-общества. Однако глава стратегического департамента старейшей американской рекламной компании Leo Burnett North America Мик МакКей, анализируя последние тренды на рынке коммуникаций, отметил, что эра диджитал окончена. Люди мечтают избавиться от цифровой зависимости и вернуться к живому общению. Но число пользователей смартфонами увеличивается, и их в мире уже порядка 1,5 миллиарда. Поскольку страны постсоветского пространства на лет 40 отстают в развитии от стран Запада, то можно с уверенностью утверждать, что у нас диджитал-общество (или цифровое общество – общество, которое большую часть времени проводит в виртуальной среде) находится на пике своего развития [4, с. 50].

Литература

1. Бориснев, С.В. Социология коммуникации: учеб. пособие для вузов / С.В. Бориснев. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – С. 14.
2. Инновация // Википедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%C8%ED%ED%EE%E2%E0%F6%E8%FF>. – Дата доступа: 23.01.2015.
3. Инновационная деятельность. Основные термины [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.sci-innov.ru/law/base_terms/#02/. – Дата доступа: 24.01.2015.
4. Касперович, О. Информационное обеспечение развития строительного комплекса: на примере деловой прессы Беларуси / О. Касперович. – Саарбрюккен: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2014. – 98 с.
5. Лапшов, А.Б. Коммуникации в сфере инноваций. К вопросу концептуализации мировой и российской практики / А.Б. Лапшов, Е.Б. Кузнецов // Медиаскоп. – 2011. – № 1 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mediascope.ru/node/719>. – Дата доступа: 17.12.2014.

Уладзімір Касько

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

ДЭМАГРАФІЧНАЯ ПРАБЛЕМАТЫКА Ў НАВУКОВАЙ ТВОРЧАСЦІ А.К. СЕРЖПУТОўСКАГА

Споўнілася 150 гадоў з дня нараджэння Аляксандра Казіміравіча Сержпутоўскага (1864–1964 гг.) – выдатнага беларускага фалькларыста, этнографа, мовазнаўцы, публіцыста. Сваімі працамі ён унёс велізарны ўклад у справу вывучэння матэрыяльнай і духоўнай культуры беларускага, рускага, украінскага народаў. Дэмакратычныя перакананні нашага славутага земляка садзейнічалі таму, што вучоны звярнуў асаблівую ўвагу на сацыяльна

актыўную частку народнай вусна-паэтычнай спадчыны беларусаў, на творы, у якіх адлюстраваліся рэчаіснасць мінулых эпох, жыццё, побыт, светапогляды народных мас. А.К. Сержпудоўскі праявіў сябе і як выдатны гісторык, які многа зрабіў для станаўлення беларускай дзяржаўнасці.

Адным з першых сярод савецкіх вучоных А.К. Сержпудоўскі выступіў супраць прэтэнзій рэакцыйнага польскага ўрада на беларускія землі. У сваёй працы «Мелкая шляхта Западного края» [1], напісанай у 1920 годзе, Аляксандр Казіміравіч на аснове глыбокага аналізу палітычнай абстаноўкі ў краіне, шматлікіх работ гісторыкаў, дэмографаў, мовазнаўцаў прыходзіць да вываду аб тым, што звыш 90 працэнтаў так званай шляхты, якая жыла ў Заходняй Беларусі, належыць да беларускай нацыі.

У пачатку нарыса Сержпудоўскі робіць экскурс у гісторыю. Ён, у прыватнасці, адзначае, што па сваім складзе беларуская шляхта была вельмі неаднароднай, па эканамічным і прававым палажэнні падзялялася на некалькі груп. Дваране шляхецкага саслоўя мелі ўласную зямлю або карысталіся зямлёй, выдзеленай польскім каралём і вялікім князем літоўскім. За гэта яны павінны былі несці ваенную службу. З пераходам у рускае падданства частка гэтай шляхты была аднесена да рускага дваранства, астатнія прыпісаны да мяшчанскага саслоўя або трапілі ў разрад дзяржаўных сялян.

Паводле нарыса, беларуская шляхта мела і іншае паходжанне. У польска-літоўскай дзяржаве быў значны пласт ваеннаслужылых людзей ніжэйшага разраду, так званыя панцырныя баяры. За валоданне зямлёй, якая звычайна выдзялялася ім паблізу дзяржаўных межаў, яны павінны былі служыць у пяхотных войсках. Панцырныя баяры мелі шэраг пераваг перад звычайнымі сялянамі. Мясцовая адміністрацыя не магла без суда караць іх, яны не выконвалі ніякіх сялянскіх павіннасцей, з дазволу караля маглі прадаваць землі іншым, валодаць дамамі ў гарадах. У 1772 годзе панцырныя баяры трапілі ў разрад палацавых сялян. Згодна рашэння сената ў 1780 годзе за імі захоўваліся землі і прывілеі. Праўда, неўзабаве сенат значна ўрэзаў гэтыя прывілеі, асабліва тым баярам, якія не змаглі даказаць свайго вяльможнага паходжання. У першай палове XIX стагоддзя толькі некалькі дзясяткаў чалавек даказалі права на званне панцырных баяр. Каля 11,5 тысячы душ былі запісаны ў дзяржаўныя сяляне.

У нарысе сустракаюцца цікавыя звесткі пра людзей, якія называлі сябе беларускай шляхтай, у прыватнасці пра путных баяр (путных слуг), якія выкарыстоўваліся для паштовай службы і службы ў пяхоце, а таксама слуг, якія абслугоўвалі багатых магнатаў. Многія з панцырных баяр, якія добра правялі сябе на вайне, атрымлівалі шляхецтва.

Сержпудоўскі адзначае, што нашчадкі шляхты неахвотна зліваліся з сялянствам і мяшчанствам, хаця і былі прыпісаны да гэтага саслоўя. Адрозненні, як правіла, насілі чыста бытавы характар. Шляхта ў больш

шай ступені падверглася паланізацыі, што праяўлялася ў мове, каталіцкім веравызнанні. Польскі ўплыў адзначаўся і ў звычаях, адзенні. Шляхціцы не насілі бародаў, апраналіся ў чорны ці шэры каптан, насілі на галаве картуз польскага крою. Шляхціцкі аддавалі перавагу паркалёвым кофтам і спадніцам, паліто старога крою.

Пэўныя адрозненні мелі хаты шляхты, іх убранства. Яны былі большымі па памерах, абавязкова мелі чысты пакой, у якім размяшчалася галандская печ. Сцены ўнутры памяшкання тынкаваліся або бяліліся, абклеіваліся шпалерамі. У модзе былі люстры, лубачныя карцінкі. Замест лучыны шляхта выкарыстоўвала газавыя лямпы, піла чай з самавараў, разліваючы яго ў фаянсавыя кубкі. Усё гэта сведчыла пра больш высокі жыццёвы ўзровень шляхты ў параўнанні з сялянамі. Тлумачылася гэта тым, што шляхта мела большыя зямельныя надзелы, больш жывёлы, не ведала цяжкай прыгоннай залежнасці, якую вякамі адчуваў на сабе беларускі сялянін. Адзначаныя вышэй акалічнасці казаліся і на магчымасці шляхты набываць кнігі, аддаваць дзяцей у школы, гімназіі, універсітэты.

Разам з тым Сержпудоўскі гаворыць, што беларуская шляхта захавала шматлікія рысы светаўспрымання сялян, іх побыту, прытрымлівалася звычаяў, выконвала абрады, спявала іх песні. Асабліва гэта адносілася да малазямельнай шляхты, якая выйшла з чыншавікоў, што арандавалі землі ў багатых суседзяў-памешчыкаў.

Значнае месца ў нарысе займае раскрыццё пытання аб прымусовым перацягненні беларускіх сялян у шляхецтва. Клапоцячыся аб навечным захаванні за сабой чужых тэрыторый, польскія ўлады ўсімі праўдамі і няпраўдамі перацягвалі беларускіх сялян у «шляхецтва». Тыя, хто прыняў іх веру, карысталіся асобнымі прывілеямі: ім выдзялялі ў арэнду лепшыя землі, давалі крэдыты для набыцця гаспадаркі, пашні, бралі іх да сябе ва ўслужэнне, вучылі дзяцей у польскіх школах. Рабілася гэта не таму, што польскія памешчыкі дбалі аб паляпшэнні жыцця беларускага народа, а з мэтай замацавання беларускіх зямель за Польшчай, набыцця таннай рабочай сілы.

Глыбокі навуковы падыход назіраецца і ў працы А. Сержпудоўскага «Засценкавая шляхта в Белоруссии» [1], датаванай 1920 годам. На аснове вывучэння шматлікіх актаў Вялікага Княства Літоўскага, жыцця, быту, духоўнай і матэрыяльнай культуры беларусаў-палешукоў, якіх рэакцыйныя польскія дэмографы адносілі да польскай засценкавай шляхты, вучоны пераканаўча даказвае, што на самай справе нічога агульнага з польскай шляхтай гэтыя сяляне не мелі. Тое, што польскія памешчыкі на выгадных для сябе ўмовах аддавалі ў арэнду землі паблізу сваіх маёнткаў, яшчэ нічога не гаварыла пра збліжэнне, а тым больш пра пераход беларускіх сялян у каталіцкую веру. Праўда, пад уплывам палякаў асобныя сяляне, асабліва тыя, хто абслугоўваў памешчыкаў, перанялі ад іх пэўныя звычкі, вывучыліся іх мове.

Вучоны дае грунтоўны аналіз існаваўшым у навуцы поглядам на паходжанне нацый, што пражывалі на тэрыторыі Заходняй Беларусі, палемізуе з рэакцыйнымі польскімі дэмографамі, якія ў сваіх працах перабольшвалі ўплыў польскай культуры на развіццё інтэлектуальнай думкі беларусаў. На канкрэтных прыкладах ён пераканаўча даказвае, што культура польскага народа не магла аказаць істотнага ўплыву на беларусаў, бо «шляхта» ў большасці сваёй была такой жа неадукаванай, як і большасць беларускіх сялян, а польскія паны, якія ў час уладарання Рэчы Паспалітай запаланілі заходнюю частку Беларусі, не з'яўляліся носьбітамі лепшых рысаў польскай культуры, навукі, а былі звычайнымі каланізатарамі. Іх у першую чаргу хвалявалі пытанні асабістага абагачэння.

Свае вывады А. Сержпудоўскі падмацоўвае спасылкамі на працы рускіх, прагрэсіўных польскіх гісторыкаў (Чубінскага [4], Доўнар-Запольскага [2] і інш.), якія добра ведалі гісторыю беларускага краю, жыццё і быт беларусаў.

Па невядомай прычыне працы А.К. Сержпудоўскага «Мелкая шляхта Западного края» і «Застенковая шляхта в Белоруссии» не былі надрукаваны, хаця думаецца, што яны не страцілі сваёй актуальнасці і сёння, могуць быць выкарыстаны гісторыкамі, краязнаўцамі, палітолагамі.

Літаратура

1. Архив РЭМ. – Фонд 2. – Оп. 1. – Д. 38.
2. Доўнар-Запольскі, М.В. Асновы дзяржаўнай Беларусі / М.В. Доўнар-Запольскі. – Гродна, 1919.
3. Касько, У.К. Святло далёкай зоркі / У.К. Касько. – Мінск, 2014. – С. 190–193.
4. Чубинский, П.П. Труды этногр.-стат. экспедиции в Зап.-Рус. край. Материалы и исследования, собранные П.П. Чубинским. Т. 2. – СПб., 1982.

Анастасія Качан

Беларускі дзяржаўны тэхналагічны ўніверсітэт

ЗМЕСТАВЫ БЛОК ГАЗЕТЫ «НАША НІВА» Ў 1920 г.

Аналіз зместавага складніка медыйнай мадэлі [1, с. 5] газеты «Наша Ніва» ў 1920 годзе варты ўвагі з тае прычыны, што апісанне газеты ў працах даследчыкаў збольшага абмяжоўвалася 1906–1915 гадамі. Аднак апошнія дзевяць нумароў з'яўляюцца працягам жанрава-тэматычнай ды ідэйнай лініі, выбудаванай рэдактарамі выдання ў гады папярэднія. Захаваны падыход да структурызацы матэрыяла: гэта выяўляецца ў рубрыкальнай будове (адпаведнасць большасці назваў ды тэматыкі рубрык, графічнага размяшчэння тэкстаў на палосах ранейшым іх варыянтам).

Першыя палосы традыцыйна змяшчаюць публіцыстыку на актуальныя для таго часу тэмы: вяртанне «Нашай Нівы», падзел Беларусі паводле ўмоваў Рыжскага міру, «справа Віленшчыны», слухае паўстанне. Толькі